

för ämnen som politiska bibelbruk, skärningspunkten mellan teologi och politik eller teologins bidrag till samhällsdebatten kan finna förkovring. Jag uppskattar att flera bidrag knyter an till dagsaktuella händelser och perspektiv, till exempel Rysslands anfallskrig mot Ukraina, IS legitimering av våld, populism, destruktiv maskulinitet och sexuellt våld, inte minst i kölvattnet av #metoo. Antologin kan fungera som inspiration för bland annat präster och teologer som önskar diskutera teologins och bibeltolkningens uppgift och möjlighet i vår samtid. Vidare uppskattar jag att flera bidrag vill utmana bibeltolkningar som använts för att legitimera våld, upprätthålla strukturellt förtryck eller för att stärka aktörens ideologiska syften. Boken hade vunnit på att ännu mer knyta an till det bibelvetenskapliga forskningsfält som under många års tid berört liknande frågor.

Hanna Liljefors
TD, Lund

DOI: 10.51619/stk.v100i3.26545

Matthew Thiessen. *A Jewish Paul: The Messiah's Herald to the Gentiles*. Grand Rapids, MI: Baker Academic. 2023. 208 s.

För Matthew Thiessen är det fundamentalt att behålla det konstiga och svåra i Paulus brev; i våra försök att göra Paulus begriplig i vår tid riskerar vi att göra våra tankar och idéer till Paulus tankar och idéer. Thiessen inleder *A Jewish Paul* genom att kort redogöra för de fyra huvudsakliga perspektiven på Paulus: det lutherska, ”new perspective”, det apokalyptiska och ”Paul within Judaism”. Ingen Paulusbok kan längre undvika att positionera sig i förhållande till dessa och Thiessen medger att hans läsning av Paulus i huvudsak lutar mot ”Paul within Judaism”, men att det också finns värde och sanningshalt i alla tre föregående perspektiv. Trots detta menar Thiessen att tolkningen han presenterar i denna bok egentligen ligger närmare Apostlagärningarnas perspektiv på Paulus än ett modernt sådant.

Kapitel 1–4 fungerar som en introduktion till Paulus och hans historiska kontext. Här argumenterar Thiessen för en helt igenom judisk Paulus utifrån, bland annat, Apg. 21 och 1 Kor. 7:19. Thiessen menar att placeringen av Apostlagärningarna före Paulus brev i det kanoniserade Nya testamentet gjordes med intentionen att ge läsarna en tolkningsnyckel för Paulus brev, och anser därför att Paulus alltid bör läsas mot Apostlagärningarna. Vidare diskuterar Thiessen 1 Kor. 7:19: ”Omskärelse eller förhud, det är likgiltigt, vad som betyder något är att man håller Guds bud.” Traditionellt sett har denna vers tolkats som att Paulus upphäver omskärelsens status som Guds bud, och i stället menar att det är en produkt av mänsklig tradition. En sådan tolkning står dock i rak motsats till Paulus judiska identitet och lagobservans som framhävs i Apg. 21:17–26, menar Thiessen. I stället föreslår han att Paulus poäng i 1 Kor. 7:19 är att varje Kristusföljare ska förbli i det stadium i vilket han eller hon blev kallad till Gud. Denna tolkning ligger även i linje med det Paulus skriver om äktenskap tidigare i 1 Kor. 7.

Thiessen fortsätter sedan genom att peka på judendomens mångfald under andra templets tid. Detta blir grundbulten i hans argumentation om att Paulus aldrig övergav judendomen, eller övergav ett judiskt sätt att leva. Thiessen menar i stället att Paulus genomgick ett slags konvertering inom judendomen – han bytte helt enkelt judisk inriktning från farisé till messiansk (men fortfarande till viss grad även fariseisk) jude. Thiessen visar även på den mångfald i frågan om icke-judarnas plats i Guds frälsningshistoria som fanns bland judarna under andra templets tid för att peka på att Paulus varken var unik i sin uppfattning eller på något sätt positionerad utanför judendomen.

Efter de inledande fyra kapitlen fokuserar Thiessen på frågan om Paulus och icke-judarna. Varför vände sig Paulus endast till icke-judar i sin mission? Vilket problem i det icke-judiska samhället skulle en judisk messias lösa? Thiessen menar att Paulus själv

har en tydlig utläggning om vad som konstituerar icke-judarnas tillstånd och/eller problem i Rom. 1:18–32. Problemet här, menar Thiessen, är att moderna bibelöversättningar har lagt till egna överskrifter till texten som får det att verka som att Paulus beskriver hela mänskligheten, när de egentligen endast beskriver icke-judar. New Revised Standard Version, till exempel, ger perikopen överskriften ”The Guilt of Humankind”, och Bibel 2000 den ännu mer otydliga ”Ett liv utan kunskap om Gud”. Denna tolkning är inte ny, utan delas av en mängd tidiga kyrkofäder som också läste Rom. 1:18–32 som syftande till icke-judar.

Thiessen ger sig sedan i kast med frågan om Paulus syn på Abraham och omskärelsen. Texter som Gal. 5:2 och Fil. 3:2 har tidigare tolkats som ett avfärdande av omskärelse från Paulus. Thiessen håller inte med. I stället menar han att Paulus inte ansåg icke-judars omskärelse vara en förbundsomskärelse med tillhörande förmåner. När en icke-jude låter omskära sig ser Paulus detta endast som ett kosmetiskt ingrepp som därtill kan orsaka skada för vederbörande. Thiessen baserar denna tolkning på Gal. 4:21–31, där Paulus läser Abrahams narrativ i Första Moseboken som en allegori. Både Ismael och Isak är omskurna, men endast en av dem får arvet. Detta innebär alltså för Paulus att omskärelse i sig inte garanterar en del av arvet, och att galaterna som funderar över omskärelse kommer att sluta upp som Ismael snarare än Isak. Varför? Jo, för att de inte blev omskurna på den åttonde dagen och faktiskt inte kan bli judar.

Detta betyder dock inte att icke-judarna kan strunta i att bli en del av Abrahams säd, menar Thiessen. I stället anser han att Paulus argumenterar för ett slags pneumatisk genterapi. Thiessen kopplar detta till stoisk filosofi och konceptet *krasis*, som innebär en fullkomlig och perfekt sammanblandning av två element. Genom tron får icke-juden del av Jesus *pneuma*, vilken både omger och blandas med icke-judens egen *pneuma*. Därmed har Gud ingripit i icke-judens tillstånd och

förändrat dess genetiska kod, så att denne nu delar genetisk kod med Messias, och eftersom Messias tillhör Abrahams säd, tillhör nu även icke-juden Abrahams säd.

Denna förvandling leder sedan in i Thiessens nästa argumentationsled: Paulus, Messias och ”de heliga”. Thiessen identifierar ”de heliga” med de mindre gudomarna, ibland kallade änglar, som florerar i den hebreiska bibeln, och menar att ”de heliga” som Paulus skriver om är människor som fått del i och av Messias *pneuma* och som har påbörjat en gudomliggörande process. Messias *pneuma* som har ingjutits i icke-judarna möjliggör denna process genom att fylla dem med en kraft som gör det möjligt för dem att leva moraliskt rena liv i väntan på den slutliga uppståndelsen.

A Jewish Paul är en fantastisk liten bok. Thiessen lyckas både introducera Paulus och det rådande forskningsläget för nybörjaren, parallellt med att leverera genomarbetade argument och intressanta tolkningar för den mer beläste. Thiessen låter Paulus förbli konstig, samtidigt som han befäster dessa ”konstigheter” med Paulus samtida filosofi samt judisk teologi och bibeltolkning. Med humor och en ständig glimt i ögat kritiserar Thiessen självsäkert tidigare giganter inom Paulusforskningen, och bevisar samtidigt att man inte behöver mer än 200 sidor för att förstå Paulus.

Fanny Granhagen Gottfridsson
TK, Lund

DOI: 10.51619/stk.v100i3.26546